

Akbarzadeh, F. (2025). Analysis of Marcel's philosophical ideas and their application in developing teachers' assertiveness skills. *Philosophy of Education*, 9(2), 179-200.

Philosophy of
Education

Biannual Peer-
Reviewed Journal

Analysis of Marcel's philosophical ideas and how it affects and applies in creating assertiveness skills by the teacher¹

Fahimeh Akbarzadeh²

Abstract

The present article aims to understand how Gabriel Marcel's philosophical perspective influences and applies in creating Assertiveness skill by the teacher. The approach of this study is an analytical-deductive method. In this way, a careful analysis of Gabriel Marcel's theories allows for conclusions about the skill of Assertiveness. According to the insights gained from Marcel's theories, in the topic of secondary reflection, not having a vertical and utilitarian view and recognizing the identity and universal individuality; in the topic of problem and mystery, conscious empathy and acting towards universal growth and excellence, loyally and responsibly are among the requirements for developing the skill of courage. Also, based on the category of being and having; the absence of an instrumental attitude based on dominance and subordination in the teaching-learning process; forming an emotional connection combined with love and leading to a commitment to generously accompany the learner, can lay the groundwork for the aforementioned skill. In the I-you relationship, accepting the recipient as a unique individual, with all their strengths and weaknesses, preserves the recipient's inherent dignity as a prerequisite for acting courageously. Establishing a connection with the learner as a valuable and free individual, being at her disposal out of desire and love, and constantly striving to combat obstacles to achieving this goal are among the things that were taken from the topic of readiness and availability in relation to developing the skill of Assertiveness. To create and strengthen the effective and important skill of Assertiveness, in addition to the teacher's ethical attitude and behavior as an effective model in relation to the learner, the training and institutionalization of the points stated depend on the teacher's skill and scientific ability to design and apply programs, methods, content, and challenging and active assignments in a principled and consistent manner, and to link them with the realities of the learner's life through mental and practical exercises. On the other hand, the principled empowerment of teachers in terms of attitude and knowledge is not possible without providing the ground and considering the requirements of this matter by policymakers and trustees of the education system.

¹ Received: 2024-09-26

Revised: 2025-08-20

Accepted: 2025-09-11

Published: 2025-09-21

²Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Kerman, Iran. Email:

Fahimeh.akbarzade@gmail.com

Therefore, regardless of any instrumental and political view, and considering the gap that exists in this field, this matter should be prioritized.

Keyword: Philosophical theories, Gabriel Marcel, Assertiveness skill, Teacher

Extended Abstract

Introduction

This study examines how Gabriel Marcel's philosophical theories influence and apply them in creating Assertiveness skill by teachers. Numerous research results indicate that assertiveness training is important due to its individual and social consequences and impacts. Therefore, this article examines why and how discussions derived from Gabriel Marcel's philosophical theory can be effective in creating and strengthening assertiveness skills. It uses an analytical-deductive methodology to analyze and deduce Marcel's philosophical theory. The focus of this article is on the subject of secondary reflection and primary reflection; problem and mystery; I-You Relationship; being and having; accessibility and inaccessibility in order to examine why and how to utilize these subjects in teaching Assertiveness skill.

Methodology

The approach of this study is an analytical-deductive method. This is a qualitative method. The analytical research method is one of the most important research methods in various sciences, which allows researchers to gain deeper insights into complex phenomena by examining and analyzing existing data. The deductive research method is a top-down approach that starts with a theory and then derives insights from this theory that are relevant to the topic at hand.

Findings

Teaching the skill of Assertiveness, based on the main Subject of Gabriel Marcel's philosophical theory:

1. In the subject of secondary reflection; not having a vertical and utilitarian view and recognizing universal identity and individuality; lays the groundwork for developing the skill of Assertiveness.
2. In the issue of problem and mystery; conscious empathy and acting towards inclusive growth and excellence, loyally and responsibly, are among the requirements for developing the skill of Assertiveness.
3. Based on the category of being and not being, an instrumental attitude can be based on dominance and subordination in the teaching-learning process; forming an emotional connection combined with love and trying hard to accompany the learner can be the basis for this skill.
4. Accepting Learner as a unique individual, taking into account all their strengths and weaknesses, can help preserve their inherent dignity and pave the way for them to act courageously.

5. Interacting with the learner as a valuable and free individual, being available out of desire and love, and constantly trying to fight this issue are among the things that are taken from the category of being ready and being in relation to building the skill of Assertiveness.

The following is very important for teaching and institutionalizing the skill of Assertiveness:

1. The impact of the teacher's ethical attitude and behavior as an influential model in relation to the learner
2. The teacher's scientific skills and capabilities to design and implement principled and consistent programs, methods, content, and challenging and active assignments.
3. Connecting programs and assignments to the realities of life is comprehensive, through mental and practical exercises.
4. Exercises for emotional and cognitive awareness of the challenges and consequences of each type of relationship.

Conclusion

The results of the research reveals that for effective teaching of assertiveness skills, the teacher must first of all have scientific, emotional, and attitudinal capacity. This requires a non-instrumental, empathetic, and non-commanding view of higher-level officials towards teachers, and as a result, a principled and logical foundation for carrying out this important task. However, the results of research in this field are not very satisfactory.

Finally, the present study, considering the role of the teacher in advancing assertiveness skills training, recommends:

- Using effective and action-based approaches and methods in empowering teachers
- Conducting research to analyze and criticize the factors and obstacles to teacher empowerment in various fields.
- Rational and unbiased use of relevant and influential global theories

اکبرزاده، فهیمه (۱۴۰۴). واکاوی دیدگاه فلسفی-گابریل مارسل و چگونگی تاثیر و به-کارگیری آن در ایجاد مهارت جرأت‌مندی توسط معلم. *دوفصلنامه فلسفه تربیت*، ۹(۲)، ۱۷۹-۲۰۰.

واکاوی دیدگاه فلسفی گابریل مارسل و چگونگی تاثیر و به‌کارگیری آن در ایجاد مهارت جرأت‌مندی توسط معلم^۱

فهمیه اکبرزاده^۲ ID

چکیده

مقاله حاضر، با هدف فهم چگونگی تاثیر و به‌کارگیری دیدگاه فلسفی گابریل مارسل در ایجاد مهارت جرأت‌مندی توسط معلم است. رویکرد این پژوهش، کیفی و روش آن، تحلیلی-استنتاجی، است. براین اساس، بررسی و تحلیل دقیق نظریه‌های گابریل مارسل، امکان استنتاج موثرتری پیرامون مبحث مهارت جرأت‌مندی فراهم می‌آورد. با توجه به برداشت‌های حاصل از نظریات مارسل؛ در مبحث تعمق ثانویه؛ نداشتن نگاه عمودی و منفعت‌گرایانه و به رسمیت شناختن هویت و فردیت فراگیر؛ در مبحث مسئله و راز؛ همدلی آگاهانه و نسبت به رشد و تعالی فراگیر، وفادارانه و مسئولانه عمل نمودن، از جمله لازمه‌های ایجاد مهارت جرأت‌مندی است. همچنین، بر اساس مقوله بودن و داشتن؛ عدم نگرش ابزاری و مبتنی بر سلطه‌گری و سلطه‌پذیری در فرآیند یاددهی-یادگیری؛ شکل‌دادن ارتباطی عاطفی توأم با محبت و منجر به تعهد برای همراهی سخاوتمندانه با فراگیر، می‌تواند زمینه‌ساز مهارت مذکور باشد. در رابطه من-تو، پذیرش فراگیر به‌عنوان فردی منحصر به فرد و همانگونه که هست، با در نظرگرفتن تمامی نقاط ضعف و قوتی که دارد، کرامت ذاتی فراگیر را به‌عنوان لازمه‌ای برای جرأت‌مندانه رفتار نمودن حفظ می‌نماید. برقراری ارتباط با فراگیر به‌عنوان فردی ارزشمند و آزاد، در اختیار او بودن از روی میل و عشق و تلاش مداوم برای مبارزه با موانع تحقق این مهم، از جمله مواردی است که از مبحث آمادگی و در دسترس بودن در رابطه با ایجاد مهارت جرأت‌مندی برداشت شد. برای ایجاد و تقویت مهارت موثر و مهم جرأت‌مندی، علاوه بر نوع نگرش اخلاقی و رفتار معلم به‌عنوان الگویی تاثیرگذار در ارتباط با فراگیر، آموزش و نهادینه‌سازی نکات بیان شده منوط به مهارت و توانمندی علمی معلم جهت طراحی و به‌کارگیری اصولی و پیگیرانه برنامه‌ها، روش‌ها، محتوا و تکالیف چالش-برانگیز و فعالانه و پیوند دادن آن با واقعیات زندگی فراگیر، به‌واسطه تمرین‌های ذهنی و عملی می‌باشد. از سویی، توانمندسازی اصولی معلم از نظر نگرشی و دانشی، بدون فراهم آوردن زمینه و در نظرگرفتن ملزومات این امر، توسط سیاست‌گذاران و متولیان نظام آموزشی، امکان‌پذیر نیست. بنابراین، باید فارغ از هر نوع نگاه ابزاری و سیاسی و با توجه به خلاءای که در این زمینه وجود دارد، این مهم در اولویت انجام قرار گیرد.

واژگان کلیدی: نظریات فلسفی، گابریل مارسل، مهارت جرأت‌مندی، معلم

^۱ دریافت: ۱۴۰۳-۰۷-۰۵ بازنگری: ۱۴۰۴-۰۵-۲۹ پذیرش: ۱۴۰۴-۰۶-۲۰ انتشار: ۱۴۰۴-۰۶-۳۰

^۲ استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، کرمان، ایران. ایمیل: fahimeh.akbarzade@gmail.com

مقدمه

تعلیم و تربیت، دارای جنبه‌ها و ابعاد متعدد و متفاوتی است که پرداختن به تمامی این جوانب، پرورش انسان متعادل و کارآمد را ممکن می‌گرداند. در این میان، تربیت اجتماعی و کسب مهارت‌های مرتبط با آن، از ضرورت و اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشد، چرا که بنا بر باور بسیاری از اندیشمندان و نظریه‌پردازان اسلامی و غربی، اصل و اساس زندگی انسان، بر پایه‌ی زندگی اجتماعی شکل گرفته است و این مهم، در فطرت و ذات او به امانت قرار داده شده (Tabatabaei, 1989: 48)، در حدی که فراگرفتن این مهارت‌ها، برای رشد و پویایی انسان و زندگی شایسته و موثر در جامعه، ضرورت بسیار زیادی دارد (Cohe, 2008). قاطعیت یا جرأت‌مندی^۱، از جمله مهارت‌های مهم ارتباطی و اجتماعی است که بهره‌گیری از آن، در ارتباطات و تعاملات روزمره و رسمی، اهمیت بسیاری دارد. جرات‌ورزی، توانایی ابراز افکار و احساسات است، به شیوه‌ای که نیازها و احساسات مثبت و منفی فرد، به روشنی مشخص می‌شود (Mirzaei, 2021: 42)، نوعی توانایی، برای اظهار وجود با اعتماد به نفس، بدون اینکه به رفتار منفعلانه، پرخاشگرانه یا کنترل‌گرانه منجر شود. یک مهارت و کفایت قابل یادگیری در ارتباطات بین‌فردی که شخص را به بروز صادقانه احساسات قادر می‌سازد، به نحوی که بدون تحقیر دیگری، منجر به موقعیت برد-برد شود (Bishop, 2017: 4-6).

رفتار جرأت‌مندان، یک نوع سبک ارتباطی و پاسخ‌دهی است که مابین رفتار منفعلانه و تهاجمی قرار می‌گیرد و حقی اساسی برای هر فرد پیرامون قضاوت درباره‌ی رفتار، تفکر و عواطف خویش و پذیرفتن مسئولیت و پیامدهای آن، ایجاد می‌نماید (Rakos, 1991). تلاش برای رسیدن به حقوق مشروع خود توأم با احترام (Smith, 1985)، بیان صحیح احساسات خود و کاهش تنش‌ها (Tanck & Robbins, 2008: 396) توانایی نه گفتن و ابراز معقول خواسته‌ها، بدون سرزنش نمودن خود (Wolpe, 1985: 236)، پرهیز از خودمداری در عین دفاع از حقوق فردی (Anghel & Jitaru, 2019: 97)، از جمله تعاریف و ویژگی‌های مهارت جرأت‌مندی است. در رابطه با ضرورت آموزش مهارت جرأت‌مندی در مدارس، پیشینه تحقیقات، نشانگر این است که غفلت از ایجاد و تقویت مهارت اجتماعی جرأت‌مندی، موجب بروز اختلالات رفتاری، نظیر: بزهکاری، نقص در عملکرد تحصیلی و شناختی، الکلیسم، فرار از مدرسه، رفتارهای ضد اجتماعی، اختلالات روانی در آینده (Neissi & Shahini, 2001: 12) و همچنین، خودکشی، اعتیاد، خشونت و فرار از خانه می‌گردد (Haj Amini et al., 2008). از سویی، آموزش و اجرای برنامه‌های آموزش جرأت‌مندی به دانش‌آموزان، منجر به تاثیر مثبت در خودپنداره آن‌ها و کاهش کم‌رویی (Naami et al., 2016: 181-200)، افزایش عزت نفس، کاهش پرخاشگری و استرس (Parray & Kumar, 2020: 64-69) می‌شود.

¹ Assertiveness

به دلیل ارتباطی که مابین ابراز وجود، عزت نفس و رضایت از رابطه وجود دارد، یادگیری مهارت جرأت‌مندی، پیامدهای مثبت درون فردی، برون فردی، اجتماعی و نهایتاً، سلامت روان و ذهن را رقم می‌زند (Moss & et al., 2021: 235-238). این مهم، از طریق افزایش سازگاری اجتماعی و اعتماد به نفس (Naderi et al., 2009: 51-52)، خودانتقادی، ارتباط و نقد سازنده در ارتباط با اطرافیان و دفاع از حقوق خود بدون احساس خودخواهی، انجام می‌گیرد (Samfira, 2020). نتایج تحقیقات، موید این امر است که سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی (Hatami Fard, et al., 2011: 180)، پیشگیری از اعتیاد و بزهکاری، تامین بهزیستی و بهداشت روانی (Sarkova et al., 2008: 153) تحت تأثیر مداخله‌ی مبتنی بر آموزش جرأت‌مندی، افزایش می‌یابد، زیرا، افراد دارای ابراز وجود ضعیف، از عزت نفس کمتری برخوردار بوده و در رد خواسته‌های نامعقول دیگران، همچون مصرف مواد، روابط جنسی، بزهکاری، تجاوز و دیگر جرائم و انحرافات دچار ضعف هستند (Hajihoseini et al., 2011: 53).

بر اساس مباحث بیان شده، ضرورت ایجاد و تقویت مهارت جرأت‌مندی، به منظور ارتقاء رشد فردی و اجتماعی انسان، امری اجتناب ناپذیر است. از سویی، با نظر به قابل یادگیری بودن مهارت جرأت‌مندی، می‌توان، مهم‌ترین عامل عدم تحقق این مهم را، کاستی‌های آموزشی و تربیتی منبث از خلأ نگرشی و دانشی نظام آموزش و پرورش رسمی و غیررسمی، بالخصوص آموزش رسمی و مدرسه‌ای، با محوریت معلم برشمرد. با توجه به نوع مسئله مطرح شده، یکی از راهکارهای موثر در این رابطه، بهره‌گیری از نظریات موثر در حوزه فلسفه و جامعه‌شناسی است. نظریاتی که قابلیت استنتاج و بهره‌گیری کارآمد در حیطه تربیتی به منظور افزایش توانمندی و پر نمودن خلأ نگرشی و دانشی دست‌اندرکاران سطوح مختلف نظام آموزشی از جمله معلم را دارا باشند. بنابراین، استنتاج و تحلیل دیدگاه‌های فلاسفه جهانی و شهیر، نظیر گابریل مارسل که پیرامون مسائل اساسی و موثر در ارتباطات انسانی، یعنی؛ تفکر، همدلی، عشق، امید، وفا، بودن و... نظریه‌پردازی نموده‌اند، برای مشخص نمودن این‌که تا چه اندازه و به چه صورت می‌توان با استناد به اینگونه نظریات، در حیطه دانش و نگرش تربیتی تغییر و تحول ایجاد نمود و به رویه و عملکرد موثر و نتیجه‌بخش در ایجاد و پرورش مهارت اجتماعی جرأت‌مندی دست یازید، امکان‌پذیر می‌باشد. از سوئی، اگرچه در دیدگاه‌های تربیتی جرات‌ورزی، مبانی فکری و فلسفی مختلفی موثر بوده، اما، تاکنون از مبنای فکری گابریل مارسل برای این امر استفاده نشده است که در مقاله حاضر به آن پرداخته خواهد شد، چرا که لازم است دیدگاه مارسل و قابلیت بالای آن برای نگرستن از زاویه جدیدی به مهارت جرأت‌مندی، تشریح شود.

بر این اساس، واکاوی نظریات گابریل مارسل، با هدف پاسخ به پرسش ذیل، انجام خواهد گرفت:
نظریات گابریل مارسل چگونه می‌تواند در زمینه‌سازی، ایجاد و تقویت مهارت جرأت‌مندی فراگیران، توسط معلم به کارگرفته شود؟

مروری بر دیدگاه فلسفی گابریل مارسل

تعمق اولیه و تعمق ثانویه

از منظر مارسل، بین تأمل و زندگی، رابطه وجود دارد و ضروری است که ما این واقعیت را درک کنیم که تأمل بخشی از زندگی و یکی از راه‌هایی است که زندگی خود را نشان می‌دهد، یا به دیگر معنا، یکی از راه‌های زندگی، برای صعود از یک سطح به سطح دیگر است. تأمل، می‌تواند اشکال بسیار متفاوتی به خود بگیرد و در سطوح مختلف آشکار شود (Marcel, 1950: 80). در این زمینه، مارسل از تفکر اولیه و ثانویه نام می‌برد و تفکر ثانویه را بالعکس تفکر اولیه، تفکری عملکردی، مسئله‌محور، فنی، از بالا به پایین و یک‌جانبه نمی‌داند. از نظر وی، در تفکر ثانویه است که انسان در راز هستی تأمل نموده و مشارکتش را در راز هستی، ژرف می‌بخشد (Marcel, 2003: 9). این نوع تفکر، تفکری فردی، مکاشفه‌ای، باز و گشاده نسبت به هدف خود است که مبتنی بر فرآیندی دیالوگی و نیازمند حضور می‌باشد. مارسل، تفکر ثانویه را درون‌نگرانه و فراتر از ظاهر بینی می‌داند که انسان را برای رویارویی با یک دیگری و یک اتفاق، آماده می‌سازد. در تفکر اولیه تجزیه و تحلیل صورت می‌گیرد، اما، تفکر ثانویه، به جای تجزیه و تحلیل کردن، وحدت می‌بخشد و حیثه‌هایی را در برمی‌گیرد که در آن‌ها، تمایز میان "در من" و "در مقابل من"، از بین می‌رود (Treanor, 2017). به دیگر بیان، در جایی که تأمل اولیه تمایل به از بین بردن وحدت تجربه‌ای دارد که ابتدا در برابر آن قرار گرفته است، عملکرد تأمل ثانویه اساساً بازیابی است؛ این تأمل، آن وحدت را دوباره به دست می‌آورد (Marcel, 1950: 82). مارسل، تأمل ثانویه را یک جنبه مهم از دسترسی ما به خویشتن و یاری‌رسان ما برای تجربه‌های امور رازورانه می‌داند، تاملی سنجشگرانه در باب تفکر مفهومی که باید منجر به ارتباط حقیقی‌تر و صمیمی‌تر با خود و هرکس دیگری شود. تاملی که با بودن و مسائل مرتبط با آن سروکار دارد (Marcel, 2013: 79-80) و مانند تفکر اولیه حسابگرانه و یکسویه نیست (Marcel, 2013).

مسئله و راز

در مبحث مسئله و راز، به زعم مارسل، تأملات فلسفی بر اساس راز بیان می‌شوند، بنابراین، ما باید در مورد پیوند بین تأمل، حضور و راز در ژرفای فراتاریخی زندگی نتیجه‌گیری کنیم، راز با این ناحیه از ژرفا که شاید به سوی ابدیت گشوده می‌شود، منطبق است (Marcel, 1950: 197-210). راز، حقایقی است فراگیرنده‌ی انسان (Keen, 2002) که از داده‌های خود فراتر رفته و آن را در پرسش هستی، پیرامون مسائلی مانند: شر، اختیار و عشق می‌توان یافت (Marcel, 1905: 19). بنا بر باور مارسل، راز، معرفت و اشراقی است که در هر مشارکتی هست و ذات امور رازآمیز این اقتضا را دارد که تنها می‌توان از طریق آن سنخ آگاهی عقلی که اندیشه ثانویه نام دارد، به آن نزدیک شد. به این معنا که

نفوذ تعمق ثانویه به راز و وجود هستی، به واسطه عمل کردن همراه با عشق، وفاداری و رویکردهای عینی دیگر (هستی‌انسانی، اختیار، شر، امید و ...) امکان می‌یابد. مارسل، مشارکت خودآگاهانه‌ی آدمی در زندگی را نوعی عمل می‌داند که موجب شناخت راز که نوعی معرفت و حقیقت قابل تأیید و روشن‌گر زندگی انسان است، می‌داند. به زعم وی، هرکس باید خودش واقعیت آزادی‌اش، ارزش وفا و عشق را در ارتباط با دیگران و راه مشارکت در راز هستی را کشف نماید (Marcel, 2003: 43).

بودن و داشتن

از منظر مارسل (Marcel, 2013)، بودن، یک راز است و در آن، امکان تعالی و شکل‌گیری رابطه من-تویی، بالعکس رابطه مبتنی بر داشتن، وجود دارد. به زعم وی، زمانی که فرد چیزی دارد تمایل سه-طرفه در او ایجاد می‌شود: ۱. اطاعت‌کردن شی از فرد ۲. اطاعت‌کردن فرد از شی و دل‌بستگی بیش از حد ۳. تصاحب‌کردن شی و آن را مزیتی برای خود دانستن. انسانی که ارتباطش با دیگری از نوع داشتن است به دلیل نگاه ابزاری به دیگری، با هدف تصاحب دیگری، ارتباط را پیش می‌برد (Mosleh, 2002). نگاه افراطی و ارتباط از نوع داشتن و تملک، حاصل رابطه من-آن است. این نوع نگاه و ارتباط، انسان را در معرض خطر اسارت و غفلت از رازهای وجودی‌اش قرار می‌دهد و هر قدر که انسان عصر حاضر خود را تسلیم جامعه فناوری کنونی برای انکار واقعیت اموری که قابل تملک نیستند بکند، به همان میزان تشویش خاطر او بیشتر می‌شود (Keen, 2002: 33). بنا بر باور مارسل، مواجهه با دیگربودگی یا مواجهه با اشخاص دیگر، می‌تواند در سطح بودن هم اتفاق بیفتد که این مواجهه فقط بیرونی نیست و براساس حضور و مشارکت شکل می‌گیرد (Treanor, 2017: 41).

رابطه من-تو

در مبحث رابطه من-تویی، از نظر مارسل، فراتر رفتن از خود در دو جهت مشاهده می‌شود: ۱. در رابطه با دیگران ۲. در رابطه با خود. به زعم وی، ایگو هر چه بیشتر خودش باشد، بیشتر با دیگری است و نه به سوی خودش. در ارتباط با خود، دوباره بیناذهنیت است که حرف اول را می‌زند، پس زندگی من در آن سوی تضادها قرار دارد: من و دیگری، وحدت و کثرت (Marcel, 1971: 177-191). رابطه با دیگری تا حدی اهمیت دارد که مارسل اذعان دارد؛ فلسفه با "ما هستیم" آغاز می‌شود. وی، نقطه شروع مناسب برای تفکر عینی و واقعی را، ما، یعنی با هم بودن، آگاهی التفاتی و بین‌الانفسی بودن می‌داند (Marcel, 2003) این نوع ارتباط «من-تویی» نام دارد و مارسل تأمل در این نسبت را از مهم‌ترین موضوعات فلسفه می‌داند (Mosleh, 2005: 218). ارتباطی رازآمیز که طرفین برای یکدیگر حضور دارند و هریک از آنها نسبت به دیگری حالتی گشوده از نوع ایثار دارد. در این حالت، خود ارتباط برقرار شده به‌عنوان غایت و هدفی فی‌المنفسه تلقی شده و عشق و مشارکت در آن به اوج خود

رسیده است، مشارکتی خلاق که هر دو طرف را غنی می‌سازد (Keen, 2002: 56). رابطه من-تویی بالعکس رابطه من-او، شکل‌دهنده ما و موجب رابطه‌ای محبت‌آمیز براساس احترام و نجات‌دهنده انسان از رنج تنهائی می‌باشد.

به زعم مارسل، تعهد به خود، نوعی غرور است و وفاداری، خالی از غرور، در نتیجه، وفاداری موجب تعهد به دیگری می‌گردد. این التزام و وفاداری در رابطه من-تویی شکل می‌گیرد و خود را در آزادی می‌آفریند (Bocheński, 2000: 149). التزام از لحاظ تو، یعنی نیاز دیگری به کمک و التزام از لحاظ من، نوعی ایثار، آمادگی برای کمک به دیگری و به‌نوعی اسیر خود نبودن است (Marcel, 2003). عوامل موثر بر رابطه من-تویی، احساسات، حس مشترک اندوه و شادی بشری و آداب و رسوم جامعه می‌باشد. از نظر مارسل، اهمیت رابطه من-تویی در حدی است که شکل‌گیری جامعه واقعی و رابطه من-تویی مطلق در گرو آن است و تعالی یافتن انسان در رابطه او با دیگران و در رابطه با تویی مطلق یا خدا ممکن می‌گردد (Copleston, 1988: 400). نوع و ویژگی زندگی جمعی و در ارتباط با دیگران بودن، منوط به وفاداری است (Macquarie, 1998).

دسترس‌پذیری و دسترس‌ناپذیری

مارسل بر دو نوع کلی رفتار با دیگران که می‌توان آنها را به‌عنوان معیارهای ارزیابی روابط بین اشخاص به کار گرفت، تاکید می‌کند. این دو نوع رفتار عبارتند از: دسترس‌پذیری^۱ و دسترس‌ناپذیری^۲ (Marcel, 1946). دسترس‌پذیری به میزان آماده و حاضر بودن من برای کسی اشاره دارد. دسترس-ناپذیری ممکن است شکل‌های مختلف داشته باشد، اما، همواره ریشه در میزانی از بیگانگی دارد و غرور مثالی از آن است (Keen, 1955: 40). مارسل، تغییر و تحول انسان را در گرو روابط با سایر انسان‌ها و اهمیت دادن به جهانی که در آن زندگی می‌کند، می‌داند. به زعم وی، حضور و آمادگی، ویژگی ذاتی انسان است و این در محضر دیگران بودن، متفاوت با مجاورت فیزیکی است. مواجهه فرد با دیگری، بسته به نگرش وی به دو صورت خواهد بود: ۱. مواجه شدن با دیگری به‌عنوان "او" که ناشی از نگرشی تملک‌جویانه، فنی، حسابگرانه، عملکردی و غرور بیش از حد است. حاصل این نوع مواجهه، موجود نبودن یا همان در دسترس و در اختیار نبودن، تنزل ارزش دیگری و متعاقباً ارزش خود، ناامیدی و تنهایی است. ۲. مواجه شدن با دیگری به‌عنوان "تو" که ناشی از در نظر گرفتن دیگری به‌عنوان فرد آزاد است. در این نوع مواجهه، فرد، وجود دیگری را تنزل نمی‌دهد، او را ارزشمند دانسته و نسبت به او باز است (Treanor, 2017: 47-52).

¹ Availability

² Unavailability

انسان دارای آمادگی معنوی و در دسترس، در ارتباط، دچار ناامیدی نمی‌شود. چنین انسانی، برای دیگری حضور دارد و در دسترس و اختیار او است، به این معنا که با قرار دادن منابع خود در برابر دیگری و آزاد بودن و نفوذپذیر بودن در برابر او، به یک شیوه برای توصیف عشق و اعتماد دست می‌یابد. به زعم مارسل، عشق، واقعیت اساسی وجودشناختی است که در جریانی دوطرفه شکل می‌گیرد و در آن، عاشق، معشوق خود را قابل اعتماد می‌داند (Mosleh, 2005: 223). وی، عشق را نوعی مشارکت در هستی می‌داند که زمینه‌ای برای در دسترس بودن فراهم می‌سازد (Copleston, 1988). حاضر بودن بر این اساس، از روی وظیفه نیست، بلکه از روی میل، بهترین را برای دیگری انجام دادن و بخشی از خود را با او به اشتراک گذاشتن است. از نظر مارسل، لازمه حضور داشتن و در دسترس بودن، تلاش و تکاپوی مداوم برای مبارزه با نیروهایی است که خودمحوری را ترغیب می‌کنند. نتیجه این امر، اخلاص داشتن در دارد (Marcel, 2013).

آموزش مهارت جرأت‌مندی براساس دیدگاه فلسفی گابریل مارسل

براساس تحلیل دیدگاه فلسفی مارسل و استنتاج حاصل از آن، در مبحث تعمق ثانویه، پیرامون آموزش مهارت جرأت‌مندی، پیش از هر چیز، معلم باید با فراگیر، رابطه‌ای باز و افقی برقرار نماید و در مدیریت کلاس درس و تعاملاتی که با فراگیر برقرار می‌نماید، احساس شی‌بودگی، تابع بودن و انفعال را به او انتقال ندهد. مهم‌ترین مسئله در تعمق ثانویه، آماده بودن برای رویارویی با دیگری است. آمادگی برای رویارویی با دیگری، به معنای در نظر گرفتن و به رسمیت شناختن هویت و فردیت فراگیر و منعطف بودن نسبت به او می‌باشد. به رسمیت شناختن موجودیت فراگیر، موجب می‌شود، معلم فراگیر را فراتر از ابزاری به منظور دستیابی به اهداف خود ببیند و هرگونه رفتاری در مقابل او و با او را جایز نداند. در نتیجه، تعامل وی با دانش‌آموز یک‌سویه و غیرمنطقی نخواهد بود و از آنجا که به او نگاه منفعت‌طلبانه ندارد، در قبال تعلیم و تربیت وی، مسئولانه‌تر رفتار می‌نماید. خودداری از رفتارهایی که تابعیت و یا خشم درونی فراگیر را افزایش می‌دهد و یا عزت نفس او را تضعیف و تحقیر می‌کند، نموده‌های رفتار مسئولانه معلم در قبال فراگیر است.

معلم متکی بر تفکر ثانویه، با سبک مقتدرانه کلاس را مدیریت نموده و واکنش او در برابر نقاط ضعف فراگیر، براساس قضاوت‌های غیرمنطقی و غیرهمدلانه نیست، بلکه برای دیالوگی موثر و بدون توهین، سرزنش و نادیده گرفتن دفاع از حق خود، فرصتی فراهم می‌آورد. توجه به نیازها و ارزش‌های فراگیر، علاوه بر فراهم نمودن بستری برای تاثیرپذیری فراگیر از معلم، اعتماد به نفس لازم و منطقی برای رفتار مبتنی بر جرات‌ورزی را نیز فراهم می‌نماید. نگرش حاصل از تعمق ثانویه، موجب می‌شود، معلم فکر و نظر فراگیر را به‌عنوان بخش مهمی از هویت او، به رسمیت بشناسد و در امر تدریس،

روش‌هایی به کارگیرد که فراگیر را در رابطه و مشارکت واقعی قرار دهد. به واسطه به کارگیری فعالیت‌هایی که حول محور بحث‌گروهی و پرسشگری فلسفی است، از سویی، فراگیر، مجال بروز و جرات ابراز و نقد عقیده میابد و از دیگر سو، فرصتی فراهم می‌شود که وی، خود را به شیوه‌ای مناسب برای رویارویی موثر با دیگری آماده نماید.

ارائه چالش‌برانگیز و تحلیل و نقد فعالانه محتواهایی حاوی مفاهیم اساسی زندگی، در قالب داستان، فیلم و نمایشنامه، زمینه‌ای برای باور به دیگری به عنوان یک فرد منحصر به فرد که هویت، ویژگی‌ها، ارزش‌ها، تفکر و نقاط ضعف و قوت خاص خود را دارا است، ایجاد می‌نماید. در خلال اینگونه فعالیت‌ها و روش‌ها، فراگیر، نقدپذیری، نقدنمودن و نگرستن به هر موضوع و مسئله از زوایای مختلف را یاد گرفته و به این درک می‌رسد که برای پیشبرد موثر بحث، باید صداهای مختلف را شنید و خودمحوری را تعدیل و برای دفاع از حق و خواسته خود، اصولی را رعایت نمود. همچنین، بهره جستن و درگیری همه جانبه با موضوعات و پرسش‌هایی نظیر: ماهیت انسان چیست؟ من کیستم؟ و ...، زمینه‌ای پیرامون آشنایی فراگیر با ویژگی‌ها، تفکرات، ارزش‌ها، نیازها و نقاط ضعف و قوت خود به عنوان یک انسان، فراهم نموده و بستری برای خودباوری منطقی، ایجاد می‌نماید. این نوع خودباوری، باعث می‌شود، فراگیر، بی‌آنکه بخواهد خود را عاری از عیب و محور هر رابطه‌ای ببیند، در ارتباطات، نگاه از بالا به پایین نداشته و با نظر به این که هم‌نوع خود را طبیعتاً دارای نقاط ضعف و قوت می‌داند، در تعاملات انعطاف‌پذیری بالاتری نشان دهد. به دیگر بیان، نقاط ضعف دیگری و تفاوت‌های فردی مابین را، دلیلی بر موجه بودن نگاه ابزار به دیگری ندیده و دیگری را همان‌گونه که هست می‌پذیرد. اذعان داشتن به تفاوت‌های فردی، بدون برچسب نهادن به این تفاوت‌ها، خود را برتر از دیگری ندیدن و آماده‌بودن برای گفتگو با توجه به پذیرش اشتراکات در عین تفاوت‌ها، زمینه‌ای برای ایجاد رفتار جرأت‌مندانه، ایجاد می‌کند. فراگیر با چنین نگرشی، نه خود را برتر با حق سلطه‌گری و زورگویی می‌بیند و نه هویت و موجودیت خود را نادیده می‌گیرد تا دیگری بر او سلطه یابد، بنابراین، سعی می‌کند در تعاملات، حد تعادل را حفظ نموده و جرأت‌مندانه، ابراز وجود نماید.

در این رابطه، روش‌هایی مانند: بدیعه‌پردازی، ایفای نقش، کاوشگری قضایی، حلقه کندوکاو فلسفی همراه با ارائه موضوعاتی نظیر؛ شناخت خود، چرایی و چگونگی پذیرفتن خود و دیگری، تفاوت در عین هماهنگی، ارزش همدلی و همکاری براساس اهداف انسانی مشترک، پیامدهای ارتباط مبتنی بر ظاهربینی و شی‌انگاری، به دلیل قابلیت درگیرنمودن فعالانه و خلاقانه فراگیر، کاربرد آموزشی و تربیتی موثری دارد. فرآیند مذکور، اگر به زندگی و تجارب واقعی فراگیر ربط یابد، فرصتی فراهم می‌کند تا فراگیر خود را به جای دیگری بگذارد و با بیان احساس خود، همدلانه و با تفکر خود، همه‌جانبه و از زوایای مختلف، به افراد و مسائل ارتباطی و انسانی بیاندیشد. فراگیر، زمانی که خود را به جای دیگری می‌گذارد، رنج مورد قضاوت و سوءاستفاده قرارگرفتن را درک می‌کند. درک بهتر و عمیق‌تر دیگری، گامی

برای پذیرش غیرمنفعت‌گرایانه و ترغیب برای پذیرفتن و ارج نهادن به دیگری، همانگونه که هست، خواهد بود. در این صورت، فرد برای گفتگو با دیگری و رویایی با هر آن‌چه در ارتباط با دیگری رخ می‌دهد، آماده خواهد بود. در نتیجه، منفعت خود را نسبت به دیگری، مقدم ندانسته و خواسته‌ها و نیازهای خود را بدون نادیده گرفتن حقوق دیگری، طلب می‌نماید و اگر در این رابطه، حق با او نباشد، جرات بیان آن را خواهد داشت.

آن‌چه از واکاوی دیدگاه مارسل در رابطه با مفهوم مسئله و راز، در رابطه با آموزش مهارت جرأت‌مندی حاصل می‌شود، بدین شرح است؛ توجه به اشتراکات اصیل و اساسی مابین انسان‌ها، موجب می‌گردد، معلم، فراگیر را بهتر درک نموده و ارتباط عمیق و نزدیک‌تری با وی برقرار نماید، چرا که فراگیر را مانند خود، انسانی درگیر مسائل انسانی می‌داند، مسائلی درهم‌تنیده با واقعیات هستی و زندگی فراگیر که اگر درک نشود، تعامل موثر و سازنده با وی، ممکن نخواهد شد. ارزشمند شمردن هویت و واقعیات وجودی فراگیر، اگر با تعهد و وفاداری معلم همراه شود، زمینه‌ای برای رشد و تعالی وی، فراهم می‌آورد، زیرا، معلم، مسئولانه سعی در آماده‌نمودن فراگیر، برای زندگی و ارتباطات بهتر و انسانی‌تر، خواهد نمود. شناساندن مفاهیمی مانند؛ عشق، وفاداری، رنج و امید، به‌عنوان مفاهیم اساسی و مشترک زندگی بشری، به دلیل مهیا نمودن فراگیر برای ارتباطات جرات‌ورزانه، از این جمله است. این مهم، زمانی محقق می‌شود که معلم با بهره‌گیری از روش‌های فلسفه‌ورزانه، دیالکتیکی و بحث‌گروهی، همراه با خوانش متون، رمان و نمایش فیلم‌هایی حاوی مفاهیم مذکور، ذهن فراگیر را به چالش بکشد و شناخت مبتنی بر خوداکتشافی را رقم زند. کندوکاو پیرامون شخصیت‌ها، حوادث، ارتباطات و پیامدهای واقع در محتوا، باعث می‌شود، فراگیر از لحاظ شناختی و عاطفی، تحت تاثیر قرار گرفته و با قهرمان داستان، به‌عنوان نماینده نوع بشر، احساس همذات‌پنداری و همدلی نماید.

به زعم لیوتار (Lyotard, 2016)، شناخت رنج‌ها و دردهای مشترک بشری، به تحمل بیشتر انسان در مقابله با سختی‌ها و نابسامانی‌ها و درک بهتر دیگری، می‌انجامد. شناساندن این اشتراکات به فراگیر، اگر با روش‌ها و برنامه‌های مناسب، انجام گیرد، می‌تواند از نگاه عجولانه، خشمگینانه و یا منفعلانه وی، پیشگیری نماید، چرا که در تعاملات و مسائل حاصل از آن، فراگیر، بی‌آنکه ارزش و افکار خود را مهم‌تر از دیگری بداند، خود را به جای طرف مقابل گذاشته و با نگاهی همدلانه، قضایا را از دید او هم می‌بیند. در نتیجه، سعی می‌کند با مخالفت‌های نامعقول دیگران، به صورت منطقی برخورد نموده و در بیان خواسته‌های خود، حقوق طرف مقابل را نادیده نگیرد. در این رابطه، فراگیر، دیگران را مبرا از مسائل و چالش‌هایی که حاصلش رفتار غیرمنطقی است، نمی‌داند، بنابراین، تمایل به بحث منطقی حتی در صورت رفتار نادرست دیگری، دفاع از حقوق خود توأم با احترام و بدون پایمال نمودن و نادیده گرفتن نیازها و حقوق طرف مقابل، جزئی از نگرش و واکنش وی می‌شود.

نهادینه شدن نگرش بیان شده، موجب می‌گردد فراگیر، خود را در قبال دیگر انسان‌ها و ارتباطات، مسئول دانسته و تعاملاتی مبتنی بر معیارهای متعهدانه و وفادارانه شکل دهد. به این معنا که برای اصلاح نگرش خود و کسب مهارت‌های ارتباط موثر، تلاش نموده و در صورت ناملایمت‌ها و مسائل ناخوشایند در روابط، امید خود به دیگری را حفظ نموده و واکنش معقول و متعادلی نشان می‌دهد. وی با چنین دیدگاهی، جرأت‌مندانه رفتار نمودن را، مسئولانه رفتار نمودن دانسته و مدیریت ارتباط را مهم می‌شمرد، در نتیجه، امیدوارانه و منطقی با چالش‌های مرتبط با آن، روبرو می‌شود. فراگیر، اگر بیاموزد که باید دوستی و عشق را، اصل و محور ارتباط قرار دهد، به دلیل پایمال نمودن حق دیگری، از سویی، سرکوبگرانه و منفعت‌طلبانه رفتار ننموده و از دیگرسو، به دلیل در نظر گرفتن پیامدها و آسیب‌های محتمل برای خود، دیگری و جامعه، غیرمسئولانه و غیرمنفعلانه، رفتار نمی‌کند. نگرش مبتنی بر نگاه مسئولانه و همدلانه، به‌عنوان لازمه‌ای برای رفتار جرأت‌مندانه، به‌واسطه فعالیت‌ها و روش‌های فکری و عملی نظیر؛ ایفای نقش، بدیعه‌پردازی، کاوشگری قضایی و نمایش‌های شبیه‌سازی- شده توأم با گفتگو و پرسشگری فلسفی، ایجاد و نهادینه می‌شود. انجام مصاحبه‌ها، نگارش انشاء و داستان‌های خلاقانه پیرامون خود را جای دیگری گذاشتن، شناخت افراد مواجه با رنج‌ها، چالش‌های حاصل از موجود بودن و ارتباط، به‌عنوان تکالیفی که مفاهیم مذکور را با تجارب و زندگی واقعی فراگیر پیوند می‌دهد، منجر به فهم بهتر چرایی و چگونگی این مهم، خواهد شد.

تحلیل مبحث بودن و داشتن و استنتاج حاصل از آن، نشانگر این است که رفتار مبتنی بر مقوله داشتن، در امور شخصی و ارتباطی، مانعی برای ابراز وجود، ایجاد می‌نماید. بنابراین، معلم، باید با آموزش موثر به فراگیر بفهماند که پیامد رابطه منوط به وابستگی، اطاعت و هراس از دست دادن و طرد شدن ناشی از آن، موجب پذیرش بی‌چون و چرای خواسته‌های دیگران است. همچنین، فراگیر باید بیاموزد، رفتار بدون رای و اندیشه‌ی مستقل و واکنش منفعلانه نسبت به ادای حق و حقوق خود، از دیگرآثار پایبندی به این نگرش است، در صورتی‌که لازمه‌ی ابراز وجود، ارزش قائل شدن برای احساسات، نیازها و خواسته‌های منطقی خود و پیش‌تر از آن، شناخت و رفع عوامل وابستگی و پذیرش چالش‌های مرتبط با آن، به‌منظور خارج شدن از آسیب‌های سلطه‌پذیری است. لازم است، فراگیر از پیامدهای نامطلوب ارتباط مبتنی بر میل به تصاحب کردن آگاه شود، چرا که در این نوع ارتباط، فرد، همه چیز را برای خود می‌خواهد، در نتیجه، برای نیازها، احساسات و خواسته‌های دیگران ارزشی قائل نیست و از آنجا که در هر ارتباطی، خود را ارجح و صاحب می‌انگارد، سعی بر تحمیل افکار و عقاید خود دارد. بنابراین، دیگری باید از او اطاعت نموده و به خواسته‌هایش پاسخ دهد، حتی اگر، لازمه‌اش گذشتن از خواسته‌های منطقی خود باشد. فردی که نگرش‌شی‌انگارانه دارد، تا زمانی افراد را ارزشمند می‌شمرد که در خدمت منافع او باشند، در غیراینصورت، رفتار او با دیگری، توأم با بی‌احترامی، سرکوب و سلطه‌گری خواهد بود.

درارتباط با آموزش موثر مهارت جرأت‌مندی به‌منظور پیشگیری از نگرش و رفتارهای بیان شده، معلم باید پیش از هر چیز، خود، جرأت‌مندانانه فکر و رفتار نماید. در وهله‌ی اول، معلم با به رسمیت شمردن حقوق و هویت خود، نباید اجازه دهد نگاهی از بالا به پایین به او داشته باشند، چرا که اگر براساس منافع شخصی و یا ترس‌ها و تهدیدات بیرونی، تابع باورها و دستورالعمل‌های غیراصولی و منفعلانه باشد، با فراگیران سهل‌گیرانه و یا مستبدانه رفتار می‌نماید که نیازها و حقوق فراگیر، در هردو صورت، پایمال خواهد شد. از سوئی، نداشتن نگرشی شی‌انگارانه و از بالا به پایین نسبت به فراگیر، می‌تواند به ایجاد تعامل منطقی و نهایتاً، بهره‌گیری از اهداف و روش‌های فراگیرمحور منجر شود. روش ایفای نقش، کاوشگری به شیوه قضایی، داستان‌خوانی، نمایش فیلم با محتوایی که نوع ارتباط مبتنی بر اطاعت‌کردن شی از فرد؛ اطاعت‌کردن فرد از شی؛ تصاحب‌کردن منفعت‌طلبانه شی را به‌واسطه بحث‌های گروهی و دیالکتیکی، در معرض مقایسه، تحلیل و نقد قرار می‌دهد، به طرز فعالانه‌ای، فراگیران را با موقعیت‌های فرضی در این زمینه، روبرو می‌نماید. فعالیت‌های مذکور، موجب می‌شود، فراگیران، پیرامون عوامل، پیش‌فرض‌ها و پیامدهای رابطه من-آن که زمینه‌ساز رفتار سلطه‌جویانه و یا سلطه‌پذیر و غیرجرأت‌مندانانه است، به شکل فکورانه‌ای بیاموزند. همچنین، فراگیران متوجه می‌شوند که انسان در هیچ یک از ارتباطات انسانی بیان شده، به تعالی دست نخواهد یافت، چرا که لازمه‌ی تعالی یافتن، مشارکت جستن انسان در جهان و شکل گرفتن رابطه من-تویی است. دانش‌آموزان، به‌واسطه هدایتگری معلم، چرایی و چگونگی ارتقا یافتن از رابطه من-آن به رابطه من-تویی را به نمایش و بحث می‌گذارند تا به درک عمیق‌تری در این رابطه دست یابند.

بهره‌گیری از چنین روش‌هایی، هم از لحاظ محتوا و هم از لحاظ روش، زمینه ابراز وجود جرأت‌مندانانه را فراهم می‌سازد. هنگامی که فراگیر خود را دارای حق ابراز عقیده و تفکر مستقل بداند و در عین حال، چگونگی کنترل رفتار نشأت‌گرفته از منفعت غیرمنطقی خود در بحث‌ها و فعالیت‌های مشارکتی را یاد بگیرد، بدون سرکوب نمودن دیگری و با استدلال صحیح نظر می‌دهد، نظرهای دیگران را شنیده و براساس معیارهای عقلانی و توأم با احترام، نقد می‌نماید. دراین فرآیند، فراگیر یاد می‌آموزد، به دلیل ترس از تمسخر و طرد شدن از جانب دیگران و یا به دلیل منفعت‌طلبی، هر نظر و عقیده‌ای را نپذیرفته و هر مغالطه‌ای را مجاز نداند و به دلیل منفعت، غرور و زیاده‌طلبی، هر عقیده و نظری را به دیگران تحمیل ننماید. فراگیر به‌واسطه تمرین‌ها و تکالیف نظری و عملی مرتبط با واقعیت‌های زندگی، ارتباط مبتنی بر تعادل را، به طرز موثرتری فرا می‌گیرد.

برداشتی که پیرامون آموزش مهارت جرأت‌مندی براساس مبحث رابطه من-تویی گابریل مارسل، حاصل می‌گردد، بدین شرح است: ارتباط من-تویی بالعکس رابطه من با یک او، رابطه‌ای غیرعاطفی، از سر تصادف و بدون آگاهی و بر اساس اهداف منفعت‌طلبانه و یکسویه نیست. با توجه به این مهم، یادگیری مهارت‌های پیش و در حین ارتباط، موجب می‌شود فراگیر با شناخت دقیق و معیارهای منطقی

و اخلاقی، نه از سر تصادف، هر رابطه‌ای را آغاز نموده و ادامه دهد. درارتباط شکل‌گرفته براساس معیارهای مذکور، فرد مقابل، همانگونه که هست، با همان نقاط ضعف و قوتش پذیرفته می‌شود نه آنگونه که ایده‌آل است، چراکه معیارهای سطحی، ظاهری و منفعت‌طلبانه در شناخت و انتخاب منطقی و اخلاقی، دلیل ایجاد و تداوم رابطه نیست. ازسوئی، خودفهمی و خودارزیابی به‌واسطه این معیارها، اصلاح نگرش و رفتار در تعاملات و نهایتاً، درخواست معقول از دیگران بدون سرکوب و پنهان نمودن احساسات واقعی، دستیابی به نیازها و خواسته‌ها به شیوه‌ای درست و مبتنی برگفتگوی منطقی و مشارکت‌محور را در پی خواهد داشت. آگاهی از اجتناب‌ناپذیر بودن وجود نقاط ضعف خود، باعث کاهش نگرش منفی در مورد خود و حفظ عزت نفس در هر شرایطی است. همچنین، آگاهی فراگیر از احتمال وجود خطاهای شناختی و کلامی در تعاملات و گفتگوها به‌عنوان نقاط ضعف دیگری، موجب مواجهه منطقی‌تر وی در بیان خواسته‌های خود و پاسخ به نیازهای دیگری می‌گردد. عدم تقاضای تغییر سریع رفتار و آمادگی برای رویارویی با چالش‌های ارتباط به شیوه‌ی منطقی، از دیگر نتایج این نگرش است.

نکته محوری در رابطه‌ی من-تویی، وفا و تعهدی خالی از غرور است. فراگیر باید بیاموزد، رفتار جرأت‌مندان، نوعی تعهد به خواسته‌ها، نیازها و احساسات دیگری است و باید برای کمک به دیگری و ایثار و سخاوت در مورد دیگری، آمادگی داشته باشد. این آمادگی، برخورد همدلانه، در نظرگرفتن نیازها و خواسته‌های منطقی و پایمال نمودن حق دیگری را موجب می‌گردد، حتی اگر، لازمه‌اش کنارگذاشتن غرور، منفعت و پذیرش اشتباهات و رد خواسته‌های غیرمنطقی خود باشد. علاوه بر این، بی‌تفاوت نبودن و آگاه نمودن طرف مقابل از پیامدهای نامطلوب خواسته‌های نامعقولش، لازمه رابطه مبتنی بر تعهد و جرأت‌مندی است. اما، شخصی که اسیر خود است، آماده کمک به دیگری نیست، چنین فردی، رابطه‌اش با دیگری براساس اعتماد، همدلی و مبتنی بر ایثار و سخاوت نخواهد بود و برای حفظ خواسته‌ها و دستیابی به نیازهایش، سلطه‌جویانه و یا منفعلانه رفتار می‌نماید.

از منظر مارسل، شناخت راز هستی در گرو ارتباط مابین آدمی و معنای انسان، نهفته در رفاقت و رفتار متقابل حاصل از آن است. براین اساس، فراگیر باید بیاموزد، در رفتار متقابل و مبتنی بر رفاقت، تعهد به خود، نباید مانع تعهد به دیگری و نادیده‌گرفتن وظایف و مسئولیت‌ها در قبال دیگری باشد و تعهد به دیگری، نباید موجب نادیده‌گرفتن حقوق و نیازهای منطقی خود شود. همچنین، شناخت احساسات، آداب و رسوم نظام‌یافته، ارزش‌ها و عامل پیوند برادری در جامعه، از جمله عوامل موثر بر رابطه مبتنی بر رفاقت است که دانش‌آموز باید با چربی و چگونگی تاثیرگذاری این عوامل بر ارتباطات انسانی، آشنا شود. فراگیر به واسطه روش‌هایی مانند: کاوشگری قضایی، بدیعه‌پردازی، ایفای نقش، قصه‌گویی فبکی، بارش مغزی و دیگر روش‌های فعالانه، با محوریت تحلیل و نقد مفاهیم چالش‌برانگیز

در ارتباط یعنی: غرور، ترس، تنهایی، وفاداری، تعهد، ایثار، سخاوت، اندوه و شادی مشترک بشری، به درک موثر مفاهیم مذکور دست میابد.

شناخت چرایی و چگونگی تاثیرگذاری عوامل بیان شده بر ارتباط و تعاملات، منجر به فهم بهتر احساسات و نیازهای خود و دیگری و متعاقبا همدلی مبتنی بر منطق و عاطفه در ارتباط خواهد شد. همچنین، فراگیر می آموزد چگونه خواسته و احساسات خود را در عین حفظ حد و مرزها ابراز کند، بی آنکه، بیان خواسته‌ها و نیازها، موجب جدایی، تنهایی و نابودی ارتباط گردد. بحث‌های دیالکتیکی پیرامون غرور و ترس، تصویر روشن تری از دلایل و پیامدهای تنهایی به فراگیر ارائه می‌دهد. این مباحث، با گفتگوهای موثر، پیرامون لازمه‌های وفادارانه فکر و عمل نمودن، چرایی اهمیت ارتباط موثر و متعادل در رشد و تعالی افراد و جامعه، غنی تر می‌شود. بحث و تمرین فکری در مورد چالش‌های انواع ارتباط و عوامل و موانع موثر بر آن و تعمیم آن به تجارب زندگی واقعی در قالب تکالیف و تحقیقات میدانی، مصاحبه، تحلیل محتوای کتاب‌ها، داستان‌ها و فیلم‌ها، هم از لحاظ روشی و هم از لحاظ محتوایی، موجب آگاهی فراگیر نسبت به ضرورت کسب مهارت ابراز وجود در ارتباط موثر می‌گردد. در این فرآیند، فراگیر یاد می‌گیرد ابراز وجود سلطه‌جویانه و یا منفعلانه، ناشی از عدم شناخت لازم و کافی عوامل و موانع ارتباط و رفتارهای مذکور است که پیامدهایی در سطح فردی و اجتماعی برای وی و دیگران در پی خواهد داشت. افزایش انگیزه و آمادگی بیشتر برای یادگیری و کسب نظری و عملی مهارت جرأت‌مندانانه، حاصل این نوع آگاهی است.

آموزش مهارت جرأت‌مندی بر اساس برداشت حاصل از مبحث آمادگی و در دسترس بودن، به این منوال است: دو نوع ارتباط مدنظر مارسل؛ رابطه‌ی من-او و رابطه‌ی من-تو می‌باشد. در رابطه من-او، عامل زمینه‌ساز، نگاه عمودی و حسابگرانه به دیگری است. پیامد این نوع ارتباط، ترس و ناامیدی می‌باشد که به نوعی، هم زمینه و هم پیامد، مانعی برای ابراز وجود جرأت‌مندانانه است. با نظر به این نکته، فراگیر، باید بیاموزد نگاه از بالا به پایین، یعنی ندیدن و نشنیدن نیازها و خواسته‌های دیگری و ناامیدی حاصل از آن، یعنی عدم تلاش برای فهم دیگری و حفظ و بهبود رابطه که در هر صورت، رابطه‌ای غیر جرأت‌مندانانه را موجب می‌شود. رابطه من-تویی، یعنی نگاه غیرحسابگرانه و افقی به دیگری که پیامد آن اعتماد، عشق و امیدواری است. فراگیر، باید بداند، اعتماد و عشق، ایجادگر و حافظ رابطه است و موجب بیان صادقانه و همراه با احترام احساسات و خواسته‌ها در روابط می‌گردد. اعتماد و عشق، از سطح اولیه و ابتدایی آغاز و به مراحل بالاتر و نهایتا، ایثار و فداکاری منتهی می‌شود. ایثار، یعنی با ارزش شمردن هویت و وجود دیگری، بدون در نظرگرفتن سود و منفعتی که دارد، در حدی که فرد بتواند از خواسته‌ها و نیازهای خود برای ارزش نهادن به موجودیت دیگری، بگذرد. فراگیر، به واسطه آموزش مناسب، به این درک می‌رسد که با نگرش و رفتار غیرمنفعت طلبانه و غیرحسابگرانه، می‌تواند آغازگر رابطه‌ای منصفانه باشد. رابطه منصفانه و مبتنی بر عشق و اعتماد، با دیدگاهی آغاز می‌شود

که در آن احساسات و خواسته‌ها، توام با احترام و منطق، بیان و یا پذیرفته شود و در تعاملات، غالب و مغلوب وجود ندارد.

به‌منظور فراهم‌آوردن لازمه‌های شناختی و عاطفی مهارت مذکور، برنامه‌ها و روش‌های آموزشی معلم، باید، فراگیرمحور، فعالانه و مبتنی برعمل باشد. فهم چرایی اهمیت دادن به جهان پیرامون، ضرورت نادیده نگرفتن دیگران و چگونگی تغییر و تحول انسان بر این اساس، در قالب محتوایی چالش‌برانگیز، زمینه‌ساز درگیری فکری فراگیران و بحث‌های دیالکتیکی موثر می‌گردد. به‌کارگیری روش کاوشگری قضایی، ایفای نقش، بدیعه‌پردازی و داستان‌خوانی به شیوه برنامه فلسفه برای کودکان با محوریت موضوعاتی که نقاط ضعف و قوت روابط با سایر انسان‌ها، ضرورت و چگونگی فایده‌مند بودن آن و اهمیت زندگی شخصی و جمعی در پیوند با هم را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد، به دلیل دریافت ضرورت توجه به خواسته‌ها و حقوق فردی، درعین توجه به نیازها و حقوق دیگری و بررسی چگونگی دستیابی به این تعادل نگرشی-رفتاری، فراگیر را برای رفتار جراتمندانه آماده می‌سازد. ازسوئی، شناسایی ویژگی‌ها، موانع، عوامل و فواید انواع ارتباط، به فراگیر در واکاوی ارتباطات خود و متعاقباً، مدیریت منطقی تعاملات، یاری می‌رساند. طرح پرسش‌های چالش‌برانگیز در فرآیند آموزش، نظیر: در چه شرایطی باید نه گفت؟ چگونه بی‌آنکه موجب تنزل موجودیت و تضعیف حقوق دیگری شویم، نه بگوئیم؟ چگونه می‌توان با چالش‌های حاصل از پیامدهای نه گفتن، روبرو شد؟ در چه شرایطی، آری گفتن مجاز است؟ چرا؟ جایگاه و تاثیر غرور، عشق و اعتماد در تعاملات، به چه صورت است؟ ناامیدی حاصل کدام فرآیند ارتباطی است؟ و دیگر پرسش‌های مرتبط و برگرفته از نکات محوری دیدگاه مارسل که تعمق در آن، می‌تواند زمینه‌ساز به چالش کشیدن پیش‌فرض‌ها و نگرش‌های خود و نهایتاً، کشف راهکارهای حفظ ارتباط باشد؟

تعیین تکالیف بسطی، چالشی و خلاقانه، در قالب مصاحبه و پژوهش در حلقه‌ی دوستان، مدرسه، محله و خانواده، موجب غنی‌شدن ذهن فراگیر می‌شود. خوانش داستان‌های مرتبط و توضیح و تفسیر آن، داستان‌نویسی با هدف خود را جای دیگری گذاشتن، بحث در رابطه با تجارب واقعی پیرامون چرایی و چگونگی برخورد با افراد در روابط متعدد، آن زمان که خواسته‌ای داشته‌اند، یا زمانی که نیاز و خواسته‌ی وی را نادیده گرفته‌اند، می‌تواند فراگیر را نسبت به عوامل، موانع و پیامدهای مرتبط با انواع رابطه، آگاه نماید. دراین‌صورت، بستری برای ایجاد و نهادینه شدن مهارت جراتمندی، شکل می‌گیرد. الگو بودن معلم، از لحاظ نگرشی و رفتاری، بیش از هرچیز، حائز اهمیت است و این‌که معلم در هیچ صورتی از فراگیر و عملکرد او ناامید نشود و براساس عشق و تعهد، صبورانه، برای تغییر دادن خود و فراگیر، آماده باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

گابریل مارسل، تغییر و تحول انسان را در گرو رابطه با دیگر انسان‌ها دانسته و تمامی نظریات وی، بر همین مبنا استوار است. بی‌تردید، تبدیل انسان به یک فرد جرأت‌مند، از جمله این تحولات می‌باشد. آن چه حاصل شد، تائید موضوع مذکور و تایید فرضیه امکان بهره‌گیری از نظریات گابریل مارسل، به‌منظور ایجاد تحول نگرشی و رفتاری فراگیر یا به دیگر بیان، آموزش مهارت جرأت‌مندی، توسط معلم است. همانطور که بحث و تحلیل‌ها نشان داد، نظریات مارسل، به دو صورت می‌تواند در آموزش جرأت‌مندی توسط معلم به کارگرفته شود؛ هم به‌واسطه تأثیری که در نگرش و متعاقبا رفتار معلم با فراگیر ایجاد می‌کند و هم در روش و محتوایی که معلم، به‌منظور آموزش و نهادینه‌سازی مهارت جرأت‌مندی، به طور مستقیم و غیرمستقیم، به کار می‌گیرد.

براساس آن چه از دیدگاه گابریل مارسل استنتاج شد، در مبحث تعمق ثانویه؛ به رسمیت شناختن هویت و فردیت فراگیر، نداشتن نگاه عمودی و منفعت‌گرایانه به حرفه‌ی معلمی و در رفتار با فراگیر و بهره‌گیری از سبک مقتدرانه در مدیریت کلاس درس، می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد مهارت جرأت‌مندی شود. در مبحث مسئله و راز؛ وفادارانه و مسئولانه در حرفه خود و نسبت به رشد و تعالی فراگیر عمل نمودن، درک و همدلی و متعاقبا تعادل در رفتار با فراگیر براساس پذیرش و فهم واقع‌گرایانه‌ی رنج‌ها و دردهای مشترک بشری، از جمله لازمه‌های ایجاد نگرش و رفتار جرأت‌مندان است. عدم رفتاری توأم با نگاه ابزاری و یا رفتاری ناشی از وابستگی و اطاعت‌پذیری غیرمنطقی نسبت به فراگیر و هرآن کس که می‌تواند موثر بر این ارتباط باشد، مواردی است که نشانگر قابلیت بهره‌گیری از مبحث بودن و داشتن در ایجاد مهارت جرأت‌مندی می‌باشد. در مبحث رابطه من-تویی؛ برقراری و شکل‌دادن ارتباطی عاطفی براساس محبت و اعتماد و داشتن تعاملی خالی از غرور با فراگیر و مبتنی بر معیارهای منطقی و اخلاقی که نهایتاً، تعهد و التزام برای یاریگری و همراهی در رابطه را منجر می‌شود، می‌تواند در زمینه‌سازی و آموزش مهارت جرأت‌مندی به‌کارگرفته شود. تاثیر آموزش مهارت جرأت‌مندی مذکور را شکل دهد. در مبحث آمادگی و در دسترس بودن؛ شکل‌دادن ارتباطی دوطرفه و متقابل با فراگیر به‌عنوان فردی ارزشمند و آزاد، در اختیار او بودن از روی میل و عشق و نه حسابگری و جبر، ناامید نشدن از وی، در صورت وجود کاستی‌ها و چالش‌ها در تحقق این مهم و تلاش مداوم برای مبارزه با موانعی که خودمحوری، عدم تعهد و ارتباط غیرعاطفی در رابطه را موجب می‌شوند، از جمله مواردی است که لازمه و زمینه‌ساز فکر و عمل جرأت‌مندان است.

علاوه بر نگرش و رفتار معلم به‌عنوان الگو در ارتباط با فراگیر، آموزش تمامی موارد بیان شده، به‌واسطه به‌کارگیری و طراحی فعالیت‌هایی که هم از لحاظ روشی و هم از لحاظ محتوایی با درگیری فکری و عملی، فراگیر را با چرایی و چگونگی رفتار جرأت‌مندان در ارتباطات آشنا می‌سازد، لازم می‌نماید.

به این معنا که فراگیر، در فرآیند یاددهی_ یادگیری، ضرورت کسب مهارت‌های فکری و اخلاقی مذکور را، برای ارتباط موثر با دیگری، کشف و درک نموده و با کسب این مهارت‌ها به شیوه‌های نوین و عملی، بتواند در ارتباطات خود، متعادل و جرات‌ورزانه رفتار نماید. نتیجه این‌که نظریات گابریل مارسل، امکان بهره‌گیری موثر در زمینه ایجاد مهارت جرأت‌مندی را دارا است، اما، آنچه ضروری می‌نماید، نگرش، دانش و مهارت کافی معلم، در انتخاب و به‌کارگیری روش‌ها، محتوا و تکالیف چالش‌برانگیز و فعالانه با هدف آموزش موثر و نهادینه‌سازی کارآمد این مهم، درحیطه نظر و عمل است. براین اساس، پیش از هرچیز، معلم باید هویتی مستقل، ارزشمند و آزاد داشته باشد و نگاه وی به حرفه معلمی و نگاه دیگران، بالاخص، نگاه مسئولان بالادستی، به معلم و معلمی، نباید نگاهی ابزاری، اطاعت‌طلبانه، منفعت‌طلبانه و غیرمسئولانه باشد، دراین‌صورت، معلم، هرگز نمی‌تواند در ارتباط با دیگر دست اندرکاران تعلیم و تربیت و فراگیران، به جز شیوه‌ی منفعلانه، خصومت‌طلبانه، مستبدانه، سهل‌گیرانه و یا ناامیدانه، ابراز وجود نماید.

بنابراین، مسئولان باید بدون نگاه از بالا به پایین، غیرهمدلانه و اطاعت‌طلبانه، برای توانمندسازی معلم، درحیطه نگرشی و عملی، اقداماتی پیگیرانه در سطح خرد و کلان، انجام دهند. همانطور که نتایج حاصل از پژوهش‌ها نشان داد، در نظام آموزشی ایران، به دلیل وجود این نوع نگرش و در نتیجه، عدم بسترسازی اصولی و منطقی، برون‌دادهای نظام آموزشی فاقد مهارت جرأت‌مندی می‌باشند که پیامدهای نامطلوبی در ابعاد و جنبه‌های مختلف فردی و اجتماعی را موجب شده است. این مهم، ضرورت پرداختن پیگیرانه و جدی دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت در این زمینه را صدچندان می‌نماید. بانظر به مباحث بیان شده، انجام پژوهش پیرامون روش‌های موثر و عملی برای توانمندسازی معلم، به‌عنوان محور اصلی تعلیم و تربیت در این زمینه و تحلیل و نقد عوامل و موانع، با نظر به مولفه‌های برگرفته از نظریات مرتبط و موثر، در تکمیل نتایج این پژوهش، کمک‌کننده خواهد بود.

References

- Asrowi, A., & Barida, M. (2013). The effectiveness of assertive training to increase the communication skills of high school students in Surakarta. *Dewantara Journal of Vocational Education*, 1(1). <https://www.neliti.com/publications/241336/>
- Anghel, I. O., & Jitaru, O. (2019). Strategies of assertive communication in the teaching profession. *EDU World: The 8th International Conference, European Proceedings of Social & Behavioural Science*. <https://doi.org/10.15405/epsbs/ISSN:2357-1330>
- Afkhami, A. M. (2007). Explanation of social education methods in Nahjul-Balagha. *Nahjul-Balagha Quarterly*, 2(4). <https://ensani.ir/fa/article/320643> (In Persian)
- Bishop, S. (1949). *The skill of courage and determination* (M. Asayesh, Trans.). Tehran: Pendar Qalam. (In Persian)
- Bercow, R. M., Welvin, A., & Welvin, D. (1999). *Communication management: Individual and public* (M. Arabi & Izadi, Trans.). Tehran: Cultural Research Office.
- Bocheński, J. M. (1379). *Contemporary European philosophy* (Sh. Khorasani, Trans.). Tehran: Scientific and Cultural Publishing House. (In Persian)
- Cain, S. (1995). *Gabriel Marcel's theory of religious experience*. Peter Lang Inc.
- Cain, S. (2002). *Gabriel Marcel* (M. Malekian, Trans.). Tehran: Negah Moaser. (In Persian)
- Cohen, B. (2008). *Fundamentals of sociology* (Tavassoli, A. & Fazel, Trans.). Tehran: Samt.
- Copleston, F. Ch. (1982). *Contemporary philosophy: Studies in logical realism and the doctrine of the originality of being* (Halabi, A., Trans.). Bija: Naghsh-e-Jahan. (In Persian)
- Imani, M. (1987). Social education. *Quarterly Journal of Education*, 6(3). <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/713430> (In Persian)
- Haji-Hosseini, M., Sheikhabadi, A., Pir-Saghi, F., & Bashirpour, M. (2011). Predicting addiction tendency based on the level of aggression and assertiveness in students. *Quarterly Journal of Addiction Research*, 5(20). <http://etiadpajohi.ir/article-1-338-fa.html> (In Persian)
- Haj Amini, Z., Ajli, A., Fathi Ashtiani, E., Ebadi, A., Dibani, M., & Delkhosh, M. (2008). Studying the effect of life skills training on the emotional response of adolescents. *Journal of Behavioral Sciences*, 2(3). <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/990061> (In Persian)
- Hatamifard, S., Kafi, S. M., & Kh, V. (2011). The effectiveness of teaching parents problem-solving and assertiveness skills on the level of social adjustment and academic achievement of their children. *Journal of Counseling and Psychotherapy Culture*, 2(7). <https://doi.org/10.22054/qccpc.2011.5931> (In Persian)
- Moss, J., Mace, C., Frederick, H., & Morgan, S. (2021). Assertiveness, self-esteem, and relationship satisfaction. *International Journal of Arts and Social Science*, 4(2), 2581–792. www.ijassjournal.com
- Marcel, G. (1905). *The mystery of being* (G. S. Fraser, Trans.). London: The Harvill Press.
- Marcel, G. (1949). *Being and having* (K. Farrer, Trans.). UK: Dacre Press.
- Marcel, G. (1950). *The mystery of being*. Chicago: Henry Regnery Company.
- Marcel, G. (2003). *The philosophy of existentialism* (Sh. Eslami, Trans.). Tehran: Negah-e-Moaser.
- Marcel, G. (2013). *Being and having* (S. Farahani, Trans.). Tehran: Parsi. (In Persian)
- Mirzaei, Z. (1400). *Life skills*. Tehran: Omid-e-Sokhan.